

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 323.2:316.4

Березинський В. П.

доцент, доктор політичних наук,
професор кафедри філософії,
Київського національного університету культури і мистецтв,
(Київ, Україна), E-mail: 1-703@i.ua

ПОЛІТИЧНА ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ В САМООРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ ГРОМАДИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ДИСИПАТИВНИЙ ЧИННИК

***Анотація.** Показано, що політична інституціоналізація як дисипативна структура обумовлюється ефективністю політичних організацій і процедур у суспільстві в цілому та громаді зокрема, а ефективність залежить від підтримки суспільством (громадою) організацій і процедур, від рівня їх інституціоналізації. Відповідно до теорії структуризації Е. Гідденса в соціальному просторі суб'єкти і системні вимоги (норми) взаємно конструюють будівлю влади, відтворюючи та оновлюючи політичний порядок у суспільстві в цілому і громаді зокрема.*

***Ключові слова:** громада, політична самоорганізація, дисипативні структури, політична інституціоналізація, політичне структурування.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Головним напрямком реформування системи управління в сучасній Україні є децентралізація, за якою частина управлінських функцій переноситься з центрального на регіональні та місцеві рівні. Відповідно зростає роль місцевих громад у відправленні влади. Громади прийнято розглядати як утворення із сукупності різномірних, різновікових та різнопорядкових елементів певного цілого, які неможливо звести до суми цих елементів. Вони сутнісно пов'язані з дією дисипативного чинника, аналогом якого є сукупність процесів розподілу, взаємообміну, різномірних інтерперсональних та міжстановчих зв'язків, процесів інституціоналізації та структуризації — які когерентно пов'язують елементи громади в єдине ціле, синхронізують темпи їх розвитку, узгоджують їх функціональну динаміку. Тому постає потреба у науковій розробці політичної інституціоналізації у контексті самоорганізаційних процесів громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема політичної інституціоналізації плідно розроблялася представниками неоінституціоналізму, зокрема Дж. Марчем, Й. Олсеном, Дж. С. Коулменом, П. ді Маджіо та ін.

Що стосується самоорганізаційних процесів у громаді, то вони стали предметом наукових розвідок у контексті загальної проблематики становлення порядку через хаос, біфуркаційні зміни, необоротність часу, нестійкість як фундаментальну характеристику еволюційних процесів. Ці питання висвітлено у працях І. Пригожина, Г. Ніколіса, І. Стенгерс, А. Баблюяна, а також роботам школи Г. Хакена, які стосуються найрізноманітніших аспектів динаміки самоорганізації в природних, соціальних і когнітивних системах. Проблема застосування синергетичного підходу до вивчення політичних явищ і процесів останнім часом привертає увагу багатьох дослідників. Зокрема, можна виділити праці таких учених, як В. Аршинов, В. Василькова, В. Бевзенко, С. Гомаюнов, К. Делокаров, І. Добронравова, І. Іонов, І. Іщенко, О. Князева, В. Костюк, С. Курдюмов, А. Кравець, С. Кримський, В. Кизима, М. Моїсєєв, А. Назаретян, С. Ставченко, В. Стьопін, О. Третьак, О. Тупиця, Ю. Яковець та ін.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розгляд політичної

інституціоналізації в самоорганізаційних процесах громади як важливого дисипативного чинника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкі результати самоорганізації відкритих нелінійних систем прийнято характеризувати як дисипативні структури. Під останніми розуміють такі структури, які виникають у процесі самоорганізації. Для здійснення дисипативних структур потрібний дисипативний (тобто розсіюючий) чинник.

Розсіююче начало у неоднорідній системі може пересилувати, переборювати роботу джерела, розмивати всі неоднорідності, створені ним. У такому режимі структури не можуть виникати. З іншого боку, і при повній відсутності дисипації організація також виникнути не може. Тут дисипація розглядається як чинник «виідання» зайвого. Дисипативні процеси, розсіювання є, по суті, макроскопічною появою хаосу. Хаос на макрорівні не є чинником руйнування, а є силою, що виводить на атрактор, на тенденцію самоструктурування нелінійного середовища [6].

Варто відзначити, що дисипативні структури з'являються у відкритих коливальних системах із сильним зовнішнім підживленням. Енергія, яка запасається в них, здатна вивільнитися, зокрема при потраплянні до системи слабких порушень (флуктуацій), проте відгук (реакція) системи на це порушення може бути непередбачено сильним.

Дисипативні структури підживлюються відірваною енергією зовнішнього середовища. Відкриті нерівноважні структури зберігають свою власну структуру внаслідок розсіювання речовини й енергії. Якщо процес дисипації (дифузія, молекулярний хаос) призводить до рівноважної системи до хаосу, то в нерівноважних системах він, навпаки, зумовлює виникнення нових структур, оскільки усуває всі нежиттєві, нестійкі стани. Як образно пишуть В. А. Белавін і С. П. Курдюмов, «дисипативність – це фактор “природного добору”, який руйнує все, що не відповідає тенденціям розвитку, “різець скульптора”, яким той відтинає все зайве від брили каменю, створюючи скульптуру» [1, с. 5]. Тобто поняття «дисипативна структура» означатиме структурну стійкість сталого цілого, що є відкритим до середовища, яке його породило, та відтворює себе у постійному обміні енергією і речовиною з середовищем [5, с. 86].

Після переходу відкритої нелінійної системи у новий стаціонарний стан специфіку її структурної самоорганізації визначають також структури, які володіють потужнішим дисипативним потенціалом. Як справедливо стверджує Г. В. Пушкарьова, «виникнення дисипативної структури у політичному просторі пов'язане з насиллям щодо інших структур, завдяки чому останні “спалюються”, звільняючи місце для поширення підтримуваної системи відносин» [8, с. 48]. Пояснюючи свою позицію, Г. В. Пушкарьова наводить такий приклад: у Росії під час Жовтневої революції 1917 р. такою дисипативною структурою стала партія більшовиків, оскільки саме їй випало відіграти роль системотворчого центру, який в умовах кризи відструктурував політичні взаємодії, позначивши проходження політичної системи через точку біфуркації та початок нового шляху її розвитку.

Самоорганізаційні процеси складної системи з великою кількістю елементів відбуваються в ході різноспрямованих міжелементних взаємодій більшого чи меншого ступеня когерентності. Когерентні взаємодії деяких множин елементів породжують дисипативні структурипроцеси, здатні розвиватися швидше від інших, задаючи елементам системи певні зразки колективного руху. Останні прийнято називати патернами самоорганізації (від англ. pattern – образ, зразок). У зв'язку з цим В. Г. Буданов зазначає: «Ці колективні змінні “живуть” на вищому за елементів системи ієрархічному рівні, і в синергетиці, наслідуючи Г. Хакена, їх прийнято називати параметрами порядку – саме вони стисло описують смисл поведінки і цілі-атрактори системи» [3, с. 290].

Важливим дисипативним чинником самоорганізаційних процесів громади є

політична інституціоналізація. Політична спільність обумовлюється ефективністю політичних організацій і процедур у суспільстві. Ефективність, в свою чергу, залежить від підтримки суспільством організацій і процедур, від рівня їх інституціоналізації. Якщо політичні організації містять лише невеликі групи вищого класу і діють у рамках певного набору процедур, масштаб їх підтримки невеликий. Якщо ж велика група населення політично організована і дотримується політичних процедур, їх підтримка більш широка. Таким чином, інституціоналізація – це процес, у якому організації та процедури набувають значущості й стабільності.

Результатом політичної інституціоналізації є утворення та функціонування політичних інститутів. У політичній науці термін «політичний інститут» звичайно розглядається в двох значеннях: як політичний заклад з організованою структурою, централізованим управлінням, виконавчим апаратом (наприклад, держава, політична партія тощо); як форма і сутність політичних функцій, відносин, типів управління (інститут президенства, інститут представництва тощо). Тобто терміном «політичний інститут» прийнято позначати не лише якісь інституційні політичні заклади, установи (організаційні політичні об'єкти), але і процесуально закріплені форми політичного життя (процесуальні або функціональні політичні об'єкти), у яких розкривається спрямованість політичної діяльності соціальних суб'єктів. Між ними не існує непереборних бар'єрів. Функція завжди пов'язана з діяльністю якоїсь субстанції (установи, організації), а остання існує, живе лише остільки, оскільки вона діє. Тому поділ інститутів на два види існує на рівні наукової абстракції, з метою повнішого проникнення в дійсність. У реальному політичному житті ми маємо справу з єдиними організаційно-функціональними політичними інститутами.

Також слід зазначити, що функціональний політичний інститут являє собою не що інше, як політичний процес, під яким у загальному плані слід розуміти послідовність подій, зумовлену певними обставинами. При цьому політична подія тут розглядається як конкретна, відносно обмежена взаємодія груп людей і політичної влади з метою впливу на неї задля задоволення власних вимог і бажань, а політичні обставини – як умови політичного функціонування і розвитку суспільства, які виражаються у співвідношеннях політичних сил щодо оволодіння політичною владою та її утримання й використання.

На думку В. В. Кривошеїна, політичні інститути можна поділити на дві основні групи: інститути держави та інститути громадянського суспільства. Якщо до першої групи політичних інститутів відносяться органи держави, такі, наприклад, як парламент, уряд, глава держави, то до другої групи можна віднести органи самоврядування, а також так звані інститути громадськості – політичні партії, громадські організації, рухи, органи, інституційні групи інтересів і групи тиску, різного роду лобістські структури [7].

Поряд з цими інститутами, які прийнято називати організаційними, можна виокремити функціональні інституції – представництва, референдуму тощо. Не існує непереборних бар'єрів між організаційними і функціональними інститутами. Функція завжди пов'язана з діяльністю якоїсь субстанції (організації), а остання існує, живе лише завдяки тому, що вона діє [10, с. 99].

У реальному житті перед нами часто постають «спяні», єдині організаційно-функціональні інститути: на рівні держави – це інститути парламентаризму, президентства, урядування, конституційного контролю тощо; на рівні громадянського суспільства – це інститути місцевого та регіонального самоврядування, громадсько-го контролю, лобіювання тощо.

При побудові загальної схеми політичних інститутів треба виходити не з дихотомічних класифікацій «організаційні-функціональні», «прості-комплексні», які, по суті, фіксують лише їх окремі характеристики, а з визначення головної якості явищ, що позначаються відповідними інститутами. Для політичного інституту такою головною якістю, очевидно, має стати здійснення в особливій формі та в

специфічний спосіб політичної влади. Зрозуміло, що для політичних інститутів держави головною якістю є державна влада, а для політичних інститутів громадянського суспільства – владні відносини, які виникають між громадянською сферою суспільства і державою. Виходячи з цього, політичні інститути держави групуються на органи законодавчої, виконавчої, судової та контрольно-наглядової державної влади, а політичні інститути громадянського суспільства – на органи місцевого та регіонального самоврядування, політичні партії та інші громадсько-політичні об'єднання (громадсько-політичні організації, органи, інституціоналізовані громадсько-політичні рухи, групи інтересів, групи тиску, лобістські організації).

Політичні інститути держави та громадянського суспільства складають єдину систему політичних інститутів: на одній чашці терезів знаходиться держава з її політичними інститутами, а на іншій – громадянське суспільство зі своїми політичними інститутами. Нормальною є ситуація, коли шайки терезів знаходяться у зрівноваженому стані. Якщо якась шайка за своєю вагою (впливом) переважає над іншою, то маємо справу з дисгармонією суспільних відносин – це, як правило, приводить до соціальної напруженості та конфліктів [7].

Таким чином, політичний інститут у кількісному вимірі охоплює досить великий спектр організаційних та процесуальних політичних об'єктів, але у якісному вимірі до політичних інститутів можна віднести не всі політичні організації та процеси, а лише ті з них, які мають певний рівень інституціоналізації, тобто політично специфіковані.

При тлумаченні поняття політичного інституту доцільно відходити від формально-правового його визначення. Згідно з положеннями неоінституціоналізму принципового значення набувають не лише організаційні та процедурні механізми упорядкування діяльності держави, а також і символічні, неформальні аспекти її функціонування, тим самим створюються складні, багаторівневі відносини, які організують і стабілізують політичні порядки в суспільстві. Тому наголос робиться на можливість посилення організуючої ролі не лише держави, але й інших інститутів влади – корпорацій, клієнтел (лат. *clientela* – буквально: слухняний; тут – форма соціальної залежності, що виражається в персональному або колективному підпорядкуванні клієнтів голові клану), груп тиску та ін., чії цілі та норми можуть чинити суттєвий вплив на всю організацію політичного життя суспільства в цілому і громади зокрема.

Крім інституціоналізації, важливим дисипативним чинником політичної самоорганізації громад є структуризація. Для британського соціолога Ентоні Гідденса процеси інституціоналізації та структуризації (структурації) взаємопов'язані та взаємообумовлені. На його думку, розвиток будь-якої суспільної системи обумовлений наявністю двох процесів: структурації, яку він розглядав як відтворення суб'єктами норм і правил політичної взаємодії в чітко обмежених просторово-часових рамках, та інституціалізації, під якою він розумів формування, розвиток і закріплення сучасних політичних інститутів і практик. При цьому ці інститути і практики повинні найбільшою мірою забезпечувати адекватне реагування і пристосування політичної системи до умов сучасності. Таким чином, у соціальному просторі суб'єкти і системні вимоги (норми) взаємно конструюють будівлю влади, відтворюючи та оновлюючи політичний порядок у суспільстві.

На думку Е. Гідденса, якщо форми практики, які структурно впорядковані за допомогою норм і ресурсів, акліматизувалися в соціальному просторі й існують багато років, то їх можна розглядати як політичні інститути. Останні є втіленням певних «віртуальних» структур, пов'язаних нормами і ресурсами, які проявляються в сукупній діяльності і в постійних інтеракціях автономних індивідів.

Е. Гідденс виділяє два типи ресурсів: 1) «аллокативні», обумовлені механізмами економіки, матеріальними засобами і предметами, освоєнням людиною природного середовища; 2) «авторитарні», пов'язані з політикою і домінуванням одних людей

над іншими. Таким чином, соціальна «структурація» і політична інституціоналізація, що утворюють суспільну макроструктуру, проявляються в безперервному потоці дій і взаємодій індивідів, що упорядковуються за допомогою модальностей, норм і ресурсів (див.: [4]).

У цілому в понятті «соціальна структура» виділяється два аспекти. По-перше, цим терміном позначають мережу впорядкованих і взаємно обумовлених зв'язків між елементами соціальної системи (структура суспільства, структура організації і т.п.), а, по-друге – відносно стабільні соціальні позиції, що вимагають відносно стійких моделей поведінки (статуси й ролі) [9, с. 251].

Розглядаючи процеси самоорганізації громади, варто відзначити, що ці два аспекти соціальної структури взаємозалежні, оскільки впорядкованість відносин на рівні громади досягається тільки в тому випадку, якщо в діях людей постійно відтворюються елементи цих відносин – відносно стійкі зразки соціальної поведінки. Цілісність громади як суспільного утворення руйнується, якщо відбувається збій у процесах структуризації, якщо індивіди перестають у своїх діях відтворювати соціальні структури.

Соціальні структури існують у вигляді сформованих у суспільстві взаємозалежних стійких моделей поведінки, які люди використовують у своєму повсякденному житті. Для позначення такої обумовленої зовнішньою структурою поведінки застосовується поняття «соціальна роль», під яким розуміють очікувану поведінку людини, яка володіє певним статусом, тобто це типова поведінка в типовій ситуації. Наприклад, мітинг як типова ситуація передбачає, що якась частина людей буде відігравати роль ораторів, а решта – слухачів. І від тих, і від інших очікують певних моделей поведінки: від оратора – виступу, від слухачів – уваги до виступаючих. Якщо ці моделі поведінки не відтворюються, то говорити про мітинг не доводиться.

Сучасна людина живе в структурованому соціальному світі, тому для неї існуючі в суспільстві норми, правила, що визначають зміст моделей поведінки, є природним чинником життєдіяльності. У зв'язку з цим набуває важливого значення процес утворення соціальних структур. Вважається, що соціальні структури або виникають у результаті появи звички до повторюваних взаємодій, або створюються раціонально, шляхом цілеспрямованого формування певних норм (частіше всього силовим шляхом).

Перший спосіб соціального структурування добре описаний американськими дослідниками П. Бергером і Т. Лукманом [2]. На їхню думку, конкретні люди спочатку вступають у взаємодію. Після кількох повторень цієї взаємодії її образ закріплюється в пам'яті людей і починає відтворюватися ними за звичкою. Якщо потім знання про цей спосіб дії передається іншим людям як важливе й необхідне, то й ті, інші, починають слідувати обраній моделі поведінки. Таким чином відбувається «відділення» моделі поведінки від її творців, її реіфікація (уречевлення), перетворення в об'єктивну даність. Тобто з'являються норми, правила поведінки, обов'язкові для всіх членів суспільства.

Створення нових структур можливо не тільки «знизу», тобто через звичку до складних взаємодій і їхню подальшу формалізацію, але й «зверху», коли параметри нової структури задаються у вигляді законів, указів, прийнятих політичною елітою. У цьому випадку процес структурування відбувається як би у зворотному напрямку: спочатку пропонуються готові нормативні відносини, задається алгоритм майбутньої діяльності, а потім відбувається вироблення звички до цієї діяльності [9, с. 251].

На початковому етапі подібні структури звичайно будують за потужної ідеологічної або навіть силової підтримки. Наприклад, у країні приймається закон, що регламентує порядок виборів депутатів парламенту, і всі учасники виборчого процесу змушені підкорятися цьому порядку, незалежно від того, подобається він їм чи ні, мали вони досвід участі у виборчих кампаніях чи не мали.

Висновок. У неврівноважених системах дисипація зумовлює виникнення нових структур, оскільки усуває всі нежиттєві, нестійкі стани, і відповідно ці структури означатимуть структурну стійкість сталого цілого, відкритого до середовища, яке його породило. Політична інституціоналізація як дисипативна структура обумовлюється ефективністю політичних організацій і процедур у суспільстві в цілому та громаді зокрема. У свою чергу, ефективність залежить від підтримки суспільством (громадою) організацій і процедур, від рівня їх інституціоналізації. При цьому політичний інститут – це не лише організаційні та процедурні механізми упорядкування діяльності держави, але також і символічні, неформальні аспекти її функціонування. Відповідно до теорії структурації Е. Гідденса розвиток будь-якої суспільної системи (в т. ч. громади) обумовлений наявністю двох процесів: структурації як відтворення суб'єктами норм і правил політичної взаємодії в чітко обмежених просторово-часових рамках та інституціоналізації як формування, розвитку і закріплення сучасних політичних інститутів і практик. Тобто в соціальному просторі суб'єкти і системні вимоги (норми) взаємно конструюють будівлю влади, відтворюючи та оновлюючи політичний порядок у суспільстві в цілому і громаді зокрема. Цілісність громади як суспільного утворення руйнується, якщо відбувається збій у процесах структуризації, якщо індивіди перестають у своїх діях відтворювати соціальні структури.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Белавин В. А. Глобальный демографический кризис: опасности и надежды [Текст] / В. А. Белавин, С. П. Курдюмов // Синергетика. Труды семинара. – М.: Изд-во МГУ, 1999. – Т. 2. Естественно-научные, социальные и гуманитарные аспекты. – С. 5-16.
2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания [Текст] / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: «Academia-Центр», «МЕДИУМ», 1995. – 323 с.
3. Буданов В. Г. Трансдисциплинарное образование, технологии и принципы синергетики [Текст] / В. Г. Буданов // Синергетическая парадигма. – М.: Прогресс-Традиция, 2000. – Вып. 1: Многообразие поисков и подходов / отв. ред. В. И. Аршинов, В. Г. Буданов, В. Э. Войцехович. – С. 285-305.
4. Гидденс Э. Устроение общества: Очерк теории структуриации [Текст] / Э. Гидденс; пер. с англ. – М.: Академический Проект, 2005. – 528 с.
5. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления [Текст] / И. С. Добронравова. – К.: Либідь, 1990. – 152 с.
6. Князева Е. Н. Синергетика и принципы коэволюции сложных систем [Электронный ресурс] / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – Режим доступа: http://sky.kuban.ru/socio_etno/iphrRAS/~mifs/work.htm. (Дата обращения 20.06.2015) – Название с экрана
7. Кривошеїн В. В. Громадянське суспільство: політико-інституційний вимір [Текст] / В. В. Кривошеїн // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Д.: ДРІДУ УАДУ, 2002. – Вип. 1. – С. 229-234.
8. Пушкарёва Г. В. Политическая система: синергетический подход [Текст] / Г. В. Пушкарёва // Вестник Московского ун-та. Сер. 12. Полит. науки. – 2001. – № 6. – С. 32-49.
9. Пушкарёва Г. В. Политический менеджмент [Текст] / Г. В. Пушкарёва. – М.: Дело, 2002. – 400 с.
10. Чиркин В. Е. Основы сравнительного государственоведения [Текст] / В. Е. Чиркин. – М.: Издат. дом «Артикул», 1997. – 352 с.

REFERENCES:

1. Belavin V. A., Kurdyumov S. P. Global'nyy demograficheskiy krizis: opasnosti i nadezhdy, (Global demographic crisis: danger and hope) *Sinergetika. Trudy seminar* (Synergetics. Proceedings of the seminar). – М.: Izd-vo MGU, 1999. – Т. 2. Estestvenno-nauchnye, sotsial'nye i gumanitarnye aspekty (The natural-scientific, social and humanitarian aspects). – С. 5-16.
2. Berger P., Lukman T. *Sotsial'noe konstruirovaniye real'nosti. Traktat po sotsiologii znaniya* (Social Construction of Reality. A treatise on the sociology of knowledge), – М.: «Academia-Tsentr», «MEDIUM», 1995. – 323 s.
3. Budanov V. G. *Transdistsiplinarnoe obrazovanie, tekhnologii i printsipy sinergetiki* (Transdisciplinary education, technology and principles of synergy) *Sinergeticheskaya paradiigma* (Synergetic paradigm). – М.: Progress-Traditsiya, 2000. – Vyp. 1: *Mnogoobrazie poiskov*

i podkhodov (A variety of searches and approaches) / otv. red. V. I. Arshinov, V. G. Budanov, V. E. Voytsekhovich. – S. 285–305.

4. Giddens E. Ustroenie obshchestva: Ocherk teorii strukturatsii (The dispensation of society: Outline of structuration theory). – M. : Akademicheskiiy Proekt, 2005. – 528 s.

5. Dobronravova I. S. Sinergetika: stanovlenie nelineynogo myshleniya (Synergetics: the establishment of non-linear thinking). – K.: Libid', 1990. – 152 s.

6. Knyazeva E. N., Kurdyumov S. P. Sinergetika i printsipy koevolutsii slozhnykh (Synergetics and principles of co-evolution of complex systems) [Electronic resource]. – Access mode: http://sky.kuban.ru/socio_etno/iphrRAS/~mifs/work.htm. (Accessed 20 July 2015)

7. Kryvoshein V.V. Hromadianske suspilstvo: polityko-instytutitsiyni vymir (Civil society: political and institutional dimension), Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: Zb. nauk. Prats (Actual problems of public administration: Coll. Science. works). – D.: DRIDU UADU, 2002. – Vip. 1. – S. 229-234.

8. Pushkareva G.V. Politicheskaya sistema: sinergeticheskiy podkhod (Political system: a synergistic approach), Vestnik Moskovskogo un-ta. Ser. 12. Polit. Nauki (Bulletin of Moscow University. Ser. 12. Political. science). – 2001. – № 6. – S. 32-49.

9. Pushkareva G.V. Politicheskiiy menedzhment (Political management). – M.: Delo, 2002. – 400 s.

10. Chirkin V.E. Osnovy sravnitel'nogo gosudarstvovedeniya (Based on comparative of political science). – M.: Izdat. dom «Artikul», 1997. – 352 s.

Березинский В. П., доктор политических наук, доцент, профессор кафедры философии Киевского национального университета культуры и искусств, (Киев, Украина) E-mail:1–703@i.ua

Политическая институционализация в самоорганизационных процессах общины как важный диссипативный фактор.

Аннотация. Показано, что политическая институционализация как диссипативная структура обуславливается эффективностью политических организаций и процедур в обществе в целом и общине в частности, а эффективность зависит от поддержки обществом (общиной) организаций и процедур, от уровня их институционализации. В соответствии с теорией структуризации Э. Гидденса в социальном пространстве субъекты и системные требования (нормы) взаимно конструируют строение власти, возобновляя и обновляя политический порядок в обществе в целом и общине в частности.

Ключевые слова: община, политическая самоорганизация, диссипативные структуры, политическая институционализация, политическое структурирование.

Berezinsky V. P., doctor in philosophical sciences, docent, professor of the Department of philosophical sciences, Kyiv National University of Culture and Arts, (Kyiv, Ukraine), E-mail:1–703@i.ua

Political institutionalization in self-organizing processes of the community as an important factor dissipative

Abstract. The purpose of this study is to examine the political institutionalization in self-organizing processes of the community as an important factor dissipative.

Show that unbalanced systems dissipation causes the emergence of new structures as eliminates all cold, unstable states. These structures provide structural stability of a stable, open its environment. Under the terms of synergy when switching open nonlinear system to a new steady state specificity of its structural self-organization that possess powerful dissipative potential. The emergence of dissipative structures in the political space associated with the destruction of other structures. These structures are «burned» to make room for distribution systems supported relations.

Political institutionalization as dissipative structures determined by the efficiency of policy organizations and procedures in society and the community in particular. This efficiency depends on the support of society (community) organizations and procedures of level of their institutionalization. In this political institution – is not only organizational and procedural mechanisms to streamline the state, but also symbolic, informal aspects of its operation.

According to A. Giddens theory of structuration development of any social system (including community) due to the presence of two processes. Structuration defined as actors playing the norms and rules of political engagement in a clearly limited space-time framework. Institutionalization is defined as the formation, development and consolidation of modern political institutions and

practices. That is the social space subjects and system requirements (rules) are mutually construct the building authorities, reproducing and renewing political order in society and community in particular. The integrity of the community as a social formation is destroyed if there is a failure in the process of structuring, if individuals stop their actions play social structure.

Keywords: *community, political self-organization, dissipative structures, political institutionalization, political structuring.*

УДК 327.3

Манько В.І.

аспірант кафедри міжнародних відносин
Дніпропетровського національного
університету імені Олеся Гончара
(м. Дніпропетровськ, Україна)
E-mail: lera.moonko@gmail.com

НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТИ «РОЗУМНОЇ СИЛИ»

Анотація. У статті розглянуто роль Неурядових організацій як інструментів впливу на міжнародній арені та їх зростаючу роль за останні роки. Першочергово, неурядові організації – частина інструментальної бази м'якої сили. У статті зазначено, що НУО, маючи обмежені ресурси, використовують метод залучення, за допомогою якого отримують бажані результати. Можливість НУО впливати на громадянську думку та активність визначена як головний метод поширення впливу міжнародного актора на об'єкт впливу.

Ключові слова: Неурядові організації, м'яка сила, розумна сила, міжнародні відносини, міжнародні актори, вплив.

Актуальність. Для сьогоденного інформаційного століття визначною є зростаюча роль неурядових організацій (НУО) на міжнародній арені. Сучасні комунікації призвели до різкого збільшення їх кількості у порівнянні з 90-ми рр. ХХ ст... Але не одні цифри висвітлюють становище, тому що вони виявляють лише формально існуючі організації.

Багато НУО стверджують, що виступають як «глобальна совість», вони представляють широкі громадські інтереси, що виходять за межі окремих держав. Вони розробляють нові норми безпосередньо тиснучи на уряди і бізнес для зміни політик, так і побічно, змінюючи суспільне сприйняття того, що саме влада і підприємства повинні робити. НУО не володіють примусовою «жорсткою силою», але вони часто користуються значною «м'якою силою» - здатністю отримувати бажані результати за рахунок залучення, а не примусу. Через те, що вони залучають послідовників, уряди повинні враховувати їх як в якості союзників, так і супротивників. Розглядаючи НУО з позиції сили, слід зазначити, що автор концепції «розумної сили» Дж. Най, що має на меті розумне поєднання наявних ресурсів та методів впливу, як жорсткої, так і м'якої сили, першочергово відносить НУО до м'якої могутності. Але, звертаючи увагу на потенціал використання цього інструменту, можна стверджувати, що його використання у побудові концепції політики «розумної сили» є важливим.

Тому **метою** статті є розглянути зростаючу роль неурядових організацій та можливості їх використання, як інструменту впливу міжнародними акторами.

Основна частина. Кілька десятиліть тому, великі організації, як транснаціональні корпорації або Римо-католицька церква, були найбільш типовими транснаціональними організаціями. Такі організації залишаються важливими, але зниження вартості зв'язку в епоху Інтернету відкрило поле для слабо структурованої організаційної мережі з невеликим штабом і навіть для приватних осіб. Ці гнучкі групи особливо ефективні у проникненні у державу навіть без урахування кордонів. Тому що вони часто пов'язані з громадянами, які мають хороші можливості в внутрішній політиці низки країн, вони можуть привернути увагу ЗМІ і урядів на їхні проблемні питання, створюючи нові транснаціональні політичні коаліції.